

ДОСЛІДЖЕННЯ ДОКУМЕНТОЛОГІЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ (НА ПРИКЛАДІ ДЕФІНІЦІЇ «ДОКУМЕНТ»)

Леміш Н.О., к. і. н., доцент
Конотопський інститут СумДУ

Різномасштабний аналіз складових документа (у першу чергу тексту) завжди слугував основою дослідження ряду наук. Так, аналітико-синтетичний метод дослідження застосовувався ще давньогрецькими логографами в VI ст. до нашої ери для написання логосів (історій) на основі опрацювання міських та храмових хронік.

Грецький філософ Геродот вивчав офіційні документи канцелярії Ахеменідів, перекладені на грецьку мову й поширені в полісах Малої Азії. Аристотель, учитель А.Македонського, цікавився не тільки семантичною характеристикою творів, а й їхньою структурою, внутрішньою формою і впливом на читача. У другій половині III ст. до нашої ери александрійськими вченими часів античності зроблені висновки щодо архетипу текстів класичних художніх творів, створені і відредаговані їхні варіанти.

Досить глибоке дослідження походження терміна “*документ*” провів польський вчений Анджей Сускі (A.Suski). На його думку, корені цього слова слід шукати в індоєвропейській прамові, яка існувала приблизно за дві тисячі років до н. е. Слово “*dek*” у цій мові означало жест протягнутих рук, пов’язаний із передаванням або прийманням, одержанням чогось.

Німецький дослідник Гельмут Арнтц пояснює, що від слова “*dek*” (або “*dec*”) походить також число “десять”, оскільки на двох руках людини – 10 пальців. Звідси походить “*дека...*” як перша частина складного слова, що означає “десять” (наприклад: “декада – десять днів, “декатлон” - десятиборство), або “*деци...*”, що в складних словах відповідає поняттю “десята частина” (наприклад, “дециметр” – 1/10 метра, „децилітр” – 1/10 літра.

Внаслідок чергування голосних “*е*” – “*о*” корінь “*dek (dec)*”

СЕКЦІЯ: Сучасні аспекти теорії та практики менеджменту

змінився на “*doc*” у слові “*doceo*”, що означало “вчу”, “навчаю”. Від нього й походить слово “*dokumentum*” або “*documentum*”, яке в перекладі з латини означає: “*те, що вчить, є повчальним прикладом, доказом*”.

Дослідник римського права Ф.Дидинський у «Латино-російському словнику до джерел римського права», посилаючись на кодекс Юстиніана, перекладає латинський термін “*documentum*” двома варіантами: і як доказ, і як документ.

У шумерській та аккадській мовах використовувався технологічний термін «*durrum*» – «глиняна табличка».

Спільнокореневими до слова “документ” є слова “доктрина” – вчення, “доктор” – учений, науковець. Саме в такому широкому значенні застосовувалось слово “*dokumentum*” у працях Цицерона та Гая Юлія Цезаря.

У XVII – XVIII ст. терміни “*dokument*”, “*dokumental*”, виходячи з Оксфордського словника означали: навчати, інструктувати, давати уроки тощо.

Надалі, починаючи з середніх віків і до кінця XIX ст., слово “документ” використовувалося для позначення будь-якого “письмового свідчення”.

У російську, а відтак і в українську мову, слово “документ” прийшло за часів Петра I як запозичене з німецької і польської мов – у значенні “письмове свідчення”.

Латинизованим похідним терміном від французького “*document*” є термін «документація». В англійській мові термін «документація» (“*dokumentation*”) та однокореневі з ним слова використовувалися ще в середні віки. У французькій мові поняття «документація» вперше з’являється в 1878 р. (в *Grand Dictionnaire Larousse, Suppl.*).

У 1937 році М.В. Русинов опублікував детальний переклад документологічної термінології, яка була розроблена в 1935 р. Міжнародним інститутом інтелектуального співробітництва. Серед них було детальне тлумачення терміна “документ”.